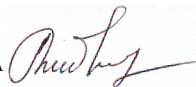


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА**

РИБАКОВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА



УДК 811.111'42:316.472.43]:305

**ГЕНДЕРНА СПЕЦИФІКА
ВТІЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ НЕЗГОДИ
В УСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ
НЕОФІЦІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата філологічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі теорії та практики перекладу англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
МАРТИНЮК АЛЛА ПЕТРІВНА,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна,
професор кафедри теорії та практики
перекладу англійської мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ОСОВСЬКА ІРИНА МИКОЛАЇВНА,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
в.о. декана факультету іноземних мов;

кандидат філологічних наук, доцент
СЕМЕНЮК АНТОНІНА АФНАСІЇВНА,
Інститут іноземної філології
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
доцент кафедри практики англійської мови.

Захист дисертації відбудеться 3 листопада 2016 р. о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27 Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, Харків, майдан Свободи, 4, ауд. 7-75.

З дисертацією можна ознайомитися у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розіслано 15 вересня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради



І. І. Морозова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферована дисертація присвячена дослідженню гендерно зумовлених особливостей реалізації стратегії незгоди в англомовній усній неофіційній комунікації.

З утвердженням когнітивно-комунікативної парадигми (Е.С. Кубрякова, І.С. Шевченко), що з кожним роком усе впевненіше займає панівне положення в сучасній лінгвістиці, усе більше дослідників зосереджують увагу на вивченні комунікативної діяльності (Л.Р. Безугла, А.Д. Белова, І.А. Бехта, Є.В. Бондаренко, Л.І. Белехова, Т. Дейк, П.М. Донець, С.А. Жаботинська, С.М. Єнікєєва, В.І. Карасик, І.М. Колегаєва, М.Л. Макаров, О.І. Морозова, Л.С. Піхтовнікова, А.М. Приходько, В.А. Самохіна, Л.В. Солощук, Й.А. Стернін, І.І. Серякова, С.О. Швачко, Д. Шиффрин).

Базовим поняттям комунікації є *стратегія* як матеріалізований у мовленні комунікативний намір мовця, здатного організовувати соціальну діяльність адресатів через співвіднесення зі стандартними нормативно-ціннісними уявленнями представників лінгвокультури (І.Є. Фролова).

Однією з базових стратегій усної неофіційної комунікації є *стратегія незгоди*, комунікативний намір якої корелює з глобальною метою комунікації, визначеною двома універсальними мотивами: створення власного позитивного іміджу (“збереження лиця”) і недопущення ущемлення власних інтересів (“збереження території”) (Р. Brown, S. Levinson).

У лінгвістиці висловлення незгоди досліджуються у структурно-семантичному аспекті: розглядаються лексичні засоби та граматичні конструкції вираження незгоди в діалогічному дискурсі (Т.М. Свиридова, О.М. Морозова, Т.П. Пеніна, І.А. Посторенко), у тому числі політичному (жанрі політичного інтерв'ю) (М.П. Чуріков).

Із позицій прагматики незгода вивчається в термінах реалізації висловленням відповідної прагматичної інтенції мовця (М.К. Любімова, М.К. Кузьміна) і в термінах мовленнєвого акту (Т.М. Дьомушкіна, І.В. Варфоломєєва). Прагматичні студії також охоплюють феномен мовленнєвого впливу, здійснюваного за допомогою висловлень незгоди: прагматичною метою таких висловлень є відмова від здійснення певної дії й у такий спосіб формування у свідомості співрозмовника підґрунтя для здійснення альтернативних дій (Е.В. Сидоров, Л.Ю. Даніліна).

У соціолінгвістичному вимірі незгода вивчається задля виявлення інтерференції в мовленні російсько-англійських білінгвів (Т.М. Дьомушкіна).

У функціонально-комунікативному ракурсі аналізуються просодичні характеристики висловлень незгоди (Л.Г. Фомиченко, О.О. Ускова); з'ясовуються особливості вираження незгоди в усній науковій комунікації з урахуванням гендерного аспекту (Л.М. Маслова). Привертають увагу вчених і дотичні комунікативні ходи – заперечення (Н.В. Кунаєва, О.А. Саєнко) та скарга (Ю.Г. Липко).

У лінгвокультурологічному контексті дослідників цікавить лінгвокультурна специфіка семантики британських “комунікативів” незгоди (О.О. Ускова). У термінах лінгвокультурної концептології незгода осмислюється як “інтенціональний концепт” на матеріалі паремії і фразеології російської та англійської мов (К.А. Оразалинова).

Попри те що різні аспекти висловлень незгоди отримали певне висвітлення в лінгвістичних студіях, це мовленнєве явище ще потребує осмислення з позицій когнітивно-комунікативного підходу, де воно розглядається в термінах комунікативної стратегії як характеристики когнітивного плану спілкування, яка контролює прийняття комунікантами оптимальних комунікативних рішень безпосередньо в ситуації інтеракції під впливом перцептивних та психічних (когнітивних, афективних та волітивних) чинників (А.П. Мартинюк).

Актуальність теми дослідження визначається когнітивно-комунікативним ракурсом аналізу висловлень незгоди, де вони постають як втілення комунікативної стратегії. Такий підхід відповідає пріоритетним антропоцентричним тенденціям сучасного мовознавства, орієнтованого на дослідження комунікації як когнітивно-мовленнєвої діяльності й засобу регуляції соціальної поведінки. Актуальності дослідженню додає і врахування гендерного чинника, що значною мірою формує комунікативну, й ширше – соціальну, поведінку індивідів. Окрім того, актуальність роботи зумовлюється необхідністю всебічного вивчення стратегії незгоди задля гармонізації комунікації.

Зв'язок з науковими темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, що проводяться на факультеті іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в межах наукових тем “Когнітивно-дискурсивні дослідження мови як регулятора соціальної поведінки” (номер державної реєстрації 0111U010009), “Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу” (номер державної реєстрації 0114U004320).

Мета дослідження полягає у виявленні й описі гендерної специфіки вербального й невербального втілення стратегії незгоди в усній неофіційній комунікації, змодельованій в англomовному кінодискурсі.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- обґрунтувати теоретико-методологічні та методичні засади дослідження;
- надати визначення комунікативної стратегії незгоди;
- встановити й схарактеризувати одиницю аналізу реалізації комунікативної стратегії незгоди – інтеракційний акт незгоди;
- розмежувати конфліктні та неконфліктні інтеракційні акти незгоди;
- виявити роль когнітивних (онтологічних і аксіологічних (етичних/утилітарних та естетичних), афективних, волітивних та перцептивних чинників екстралінгвального контексту інтеракційних актів незгоди;
- з'ясувати роль емоційної та раціональної аргументації у втіленні стратегії незгоди;
- описати роль невербальних засобів комунікації в реалізації стратегії незгоди;
- розкрити кількісні співвідношення реалізації стратегії незгоди комунікантами жіночої та чоловічої статі й верифікувати кількісні дані статистичними формулами.

Об'єктом дослідження є стратегія незгоди, втілена вербальними та невербальними засобами в усній неофіційній комунікації, змодельованій в англomовному кінодискурсі.

Предметом дослідження є когнітивно-комунікативні та гендерні особливості втілення стратегії незгоди.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що комунікативна стратегія незгоди по-різному реалізується комунікантами жіночої та чоловічої статі, що зумовлюється як стереотипними гендерними соціокультурними очікуваннями, які конституують когнітивне підґрунтя соціальної і комунікативної діяльності статей і орієнтують чоловіка й жінку на різні моделі соціальної й комунікативної поведінки, так і іншими екстралінгвальними чинниками (зокрема, афективним, дія якого інтенсифікується в конфліктних інтеракціях), здатними нівелювати вплив гендерних стереотипів.

Матеріалом дослідження є 4035 інтеракційних актів незгоди (1050 конфліктних та 2985 неконфліктних), вилучених із 25 англomовних ігрових телесеріалів та кінофільмів, які моделюють усну неофіційну комунікацію. Конфліктні інтеракційні акти незгоди охоплюють 735 гендерно гетерогенних та 315 гендерно гомогенних інтеракцій (105 жіночих та 210 чоловічих). Неконфліктні інтеракційні акти незгоди включають 1800 гендерно гетерогенних і 1185 гендерно гомогенних інтеракцій (615 жіночих і 570 чоловічих).

Методологічну основу дослідження складає інтеракційна модель комунікації, яка є співзвучною діяльнісному стилю мислення (Л. Вітгенштейн, Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, У. Еко, У. Матурана і Ф. Варела, М. Фуко), в рамках якого комунікація тлумачиться як ситуативно зумовлена інтерактивна мовленнєво-розумова діяльність, метою якої є взаємна орієнтація в життєвому просторі на підставі наділення мовної форми семіотичною значущістю (А.П. Мартинюк).

Методика дослідження ґрунтується на методах структуралістської та когнітивно-комунікативної парадигм лінгвістики. Інструментарій конверсаційного аналізу (Ч. Гудвін, Е. Щеглофф, Х. Сакс, Дж. Джеферсон) застосовується для виокремлення комунікативних обмінів, що на когнітивно-комунікативному рівні аналізу відповідають інтракційним актам незгоди. Основним інструментом аналізу є методика когнітивно-дискурсивної інтерпретації (А.П. Мартинюк), деталізована в цьому дослідженні. Ця методика спирається на поняття *концептуалізації* (Ж. Фоконьє, Ч. Філлмор, Р. Ленекер, Дж. Лакофф, М. Тернер, Л. Талмі), тобто розуміння інтерпретації значення мовного виразу як ситуативно прив'язаного інференційного процесу наповнення мовної форми смислом. Методика когнітивно-дискурсивної інтерпретації відтворює інференційні процеси інтерпретатора й дозволяє взяти до уваги як лінгвальний, так і екстралінгвальний (перцептивний і психічний (когнітивний, афективний, волітивний)) контекст інтеракційного акту незгоди, що уможливорює встановлення конфліктності / неконфліктності інтеракційного акту, ролі емоційної та раціональної аргументації, а також невербальної комунікативної поведінки в реалізації стратегії незгоди комунікантами чоловічої та жіночої статі. Дані кількісного аналізу демонструють співвідношення, що відбивають гендерну специфіку вербального і невербального втілення стратегії незгоди. Статистичні методики (Б.М. Головін) верифікують кількісні дані.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що висловлення незгоди вперше досліджені в термінах комунікативної стратегії із застосуванням поняттєвого апарату та методичного інструментарію когнітивно-комунікативної лінгвістики. Новим є обґрунтування поняття інтеракційного акту незгоди як одиниці аналізу комунікативної стратегії, що уможливорює врахування як лінгвального, так і екстралінгвального (перцептивного і психічного) контексту; розмежування конфліктних та неконфліктних інтеракційних актів незгоди; виявлення ролі когнітивних (онтологічних і аксіологічних (етичних/утилітарних та естетичних)), афективних, волітивних та перцептивних чинників екстралінгвального

контексту інтеракційних актів незгоди; з'ясування ролі емоційної та раціональної аргументації у втіленні стратегії незгоди; опис ролі невербальних засобів комунікації в реалізації стратегії незгоди.

Наукова новизна отриманих результатів узагальнена в **положеннях, що виносяться на захист**:

1. Комунікативна стратегія незгоди мотивується комунікативним наміром суб'єкта незгоди висловити відмінність думки стосовно певної сутності, властивості / дії чи ситуації, які є об'єктом референції попереднього висловлення комунікативного партнера, на основі когнітивної операції оцінювання.

2. Незгода реалізується емотемами – різноманітними за синтаксичною структурою висловленнями, що виражають неприйняття точки зору співбесідника (як правило, укупі з емоціями, як то здивування) за участю просодичного чинника (інтонації), а також кінесичних та проксемічних невербальних засобів комунікації, – без надання раціональних доказів.

3. Докази на обґрунтування незгоди втілюються аргументами – різноманітними за структурою висловленнями або низками висловлень, зміст яких зводиться до антецедентної та консеквентної пропозицій, пов'язаних каузальним зв'язком. Антецедентна пропозиція містить раціональний доказ, а консеквентна – співвідносна з інференцією, що впливає із наданого доказу і має доводити обґрунтованість незгоди.

4. Вербальне й невербальне втілення та інтерпретація комунікативної стратегії незгоди визначається параметрами не лише лінгвального, а й екстралінгвального (психічного) контексту інтеракційних актів незгоди: когнітивним (енциклопедичним знанням комунікантів), перцептивним (інформацією, що сенсорно сприймається комунікантами в момент інтеракції і стає частиною досвіду), афективним (емоційним станом), волітивним (волевиявленням, мотивованим безпосередніми соціальними й біологічними потребами комунікантів).

5. Більша значущість афективного і волітивного чинників, а також переважання емоційної аргументації в реалізації стратегії незгоди жінками та, відповідно, раціональної аргументації – в реалізації незгоди чоловіками в неконфліктних інтеракціях узгоджується зі стереотипними очікуваннями щодо більшої емоційності вербальної і невербальної комунікативної поведінки жінок та раціональності поведінки чоловіків. У конфліктних інтеракціях має місце тенденція до нівелювання гендерних відмінностей в реалізації стратегії незгоди, що пояснюється послабленням дії соціокультурних гендерних стереотипів.

Теоретична значущість роботи визначається її внеском у теорію комунікації (з'ясування конститутивних характеристик усної англомовної неофіційної комунікації; розбудова поняття стратегії на базі обґрунтування поняття інтеракційного акту незгоди як одиниці аналізу комунікативної стратегії незгоди, що дозволяє взяти до уваги перцептивні та психічні (когнітивні, афективні, волітивні) чинники); теорію мовленнєвого впливу та теорію аргументації (розбудова понять “емотема” та “аргументема”; інвентаризація емотем та аргументем незгоди); гендерну лінгвістику (встановлення гендерної специфіки втілення стратегії незгоди в усній англомовній неофіційній комунікації, змодельованій в англомовному кінодискурсі).

Практична значущість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при викладанні курсів стилістики (розділ “Стилістичний синтаксис”), граматики (“Речення”) сучасної англійської мови, загального мовознавства (“Мова і мислення”, “Семантика”), а також спецкурсів з теорії комунікації, когнітивної лінгвістики, гендерної лінгвістики, теорії мовленнєвого впливу, теорії аргументації.

Апробація отриманих результатів. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу англійської мови факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (2009-2013), а також на чотирьох конференціях: XII Міжнародній науковій конференції “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація” в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (Харків 2013), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції “Сучасні лінгвістичні парадигми” (Горлівка 2013), XIII Міжнародній науковій конференції “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація” в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (Харків 2014), XV Міжнародній науковій конференції “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація” в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (Харків 2016).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 11 одноосібних публікаціях автора: 7 статтях, з яких 5 опубліковано у фахових виданнях України та 2 – у зарубіжних виданнях, та тезах 4 доповідей на міжнародних наукових конференціях (загальним обсягом 3,9 друкованих аркуша).

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаної наукової (364 позиції) та довідкової літератури (17 позицій), ілюстративних

джерел (25 позицій). Загальний обсяг роботи становить 290 сторінок. Обсяг текстової частини – 191 сторінка. Обсяг бібліографії – 42 сторінки. Обсяг додатків – 57 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими темами факультету, формулюються мета та завдання дослідження, визначаються його об'єкт і предмет, характеризуються методологічні основи, методи та матеріал, з'ясовуються наукова новизна, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, подаються відомості про апробацію та публікації за темою дисертації.

У першому розділі “**Теоретико-методологічні основи дослідження гендерної специфіки втілення стратегії незгоди в англомовній неофіційній комунікації**” вводиться система основних понять дисертації.

Усна англомовна неофіційна комунікація тлумачиться як безпосередня діалогічна взаємодія в актуальному часі і просторі, характер якої визначається не стільки соціально-статусними, скільки міжособистісними ролями учасників. Типові ситуативні контексти включають у якості учасників не лише друзів, членів родини, але й членів трудових колективів, які перебувають у близьких стосунках, що послаблює або нівелює дію соціально-статусного чинника. Функціонально-стилістичні особливості усної неофіційної комунікації виявляються у стислості, спонтанності, еліптичності, ситуативній залежності мовлення, значній ролі невербальних засобів (А.Н. Байкулова, А.Ю. Ларионова, О.О. Хурані, А.С. Романюк).

Комунікативна стратегія незгоди як базове поняття усної англомовної неофіційної комунікації є інтерактивною реалізацією комунікативного наміру мовця висловити відмінність думки стосовно певної сутності, властивості / дії чи ситуації на основі спільного суспільного досвіду й індивідуальних потреб учасників комунікації.

Формальний аспект реалізації стратегії незгоди виражається, зокрема, у зміні комунікативних ролей, що забезпечує поетапний розвиток комунікативної взаємодії (М.Л. Макаров). Ігнорування правил зміни ролей втілюється в перебиванні. Окрім того, формальний аспект виявляється у низці кількісних показників, які дозволяють врахувати, хто із комунікантів частіше стає суб'єктом незгоди, здійснює більшу кількість комунікативних ходів, продукує більшу кількість висловлень в межах одного ходу тощо.

Змістовий аспект реалізації стратегії незгоди виявляється через мовленнєвий вплив учасників інтеракції один на одного. Мовленнєвий вплив здійснюється на основі двох інструментальних стратегій (А.П. Мартинюк) усної англомовної неофіційної комунікації – *емоційної* та *раціональної аргументації*.

Ментальним корелятом емоційної аргументації є концепт ЕМОЦІЙНЕ ЗАРАЖЕННЯ, що передбачає орієнтацію на емоційну сферу свідомості учасників комунікації, переконування шляхом збудження потрібного психічного стану. Ментальним корелятом раціональної аргументації є концепт ДОВЕДЕННЯ, що передбачає апеляцію до раціональної сфери свідомості учасників комунікації, переконування в обґрунтованості власної точки зору шляхом наведення аргументів, закорінених на фактах та раціональних доказах (Й.А. Стернін).

Невід’ємним чинником реалізації стратегії незгоди є невербальні компоненти комунікації (просодичні, кінесичні та проксемічні). Просодичні невербальні компоненти втілюються в інтонації, тоні голосу та темпі мовлення; кінесичні – у міміці, жестикуляції та контакті очима; проксемічні – у виборі відстані від партнера по комунікації (інтимна зона, особиста зона, соціальна зона, публічна зона) (Дж. Лайонз, Г.Е. Крейдлін, Л.В. Серякова, Л.В. Солощук).

Результати аналізу наукових робіт, що вивчають роль гендерного чинника в комунікації, дозволяють припустити, що на реалізацію стратегії незгоди можуть впливати гендерні стереотипні ролі приписи, тобто усвідомлювані й неусвідомлювані стереотипні уявлення учасників усної англомовної неофіційної комунікації про певні моделі поведінки (як соціальної, так і комунікативної), очікувані від чоловіків та жінок у межах англомовної лінгвокультури.

У другому розділі “**Методика аналізу гендерної специфіки втілення стратегії незгоди в усній англомовній неофіційній комунікації**” визначаються одиниці аналізу й надається поетапний опис методичного алгоритму дослідження, що включає шість етапів, на кожному з яких завдання вирішуються за допомогою інтеграції конверсаційних та когнітивно-дискурсивних методик аналізу.

На **першому етапі** виокремлюємо комплексну одиницю аналізу комунікативної стратегії незгоди – *інтераційний акт незгоди* як фрагмент усної англомовної неофіційної комунікативної взаємодії, що включає висловлення незгоди, а також усі параметри лінгвального та екстралінгвального контексту (перцептивного і психічного (когнітивного, афективного, волітивного)), які впливають на вербальне

та невербальне втілення й інтерпретацію висловлення незгоди.

Мінімальний інтеракційний акт незгоди містить два комунікативні ходи: ініціальний, у якому висловлюється думка стосовно певної сутності, властивості / дії чи ситуації, та респонсивний, який, власне, і репрезентує незгоду з цією думкою.

На **другому етапі** інтеракційні акти незгоди поділяємо на **конфліктні**, тобто такі, у яких комуніканти перебувають у конфліктних стосунках та **неконфліктні**. Поняття *конфліктності* / *неконфліктності* інтеракційного акту розмежовуємо із поняттям *незгоди* / *згоди*. Конфліктність характеризує психологічний стан комунікантів, пов'язаний з усвідомленням *несумісності інтересів*, а отже, і мотивів, і цілей діяльності, як комунікативної, так і ширше – соціальної, що веде до ворожого ставлення один до одного. Незгода пов'язана лише з розбіжністю думок і не обов'язково передбачає несумісність інтересів і ворожість.

Третій етап складається з чотирьох кроків і передбачає, відповідно, встановлення чинників екстралінгвального контексту інтеракційних актів незгоди: 1) когнітивних (онтологічних і аксіологічних (етичних/утилітарних та естетичних); 2) афективних; 3) перцептивних; 4) волітивних.

Когнітивний контекст інтеракційного акту незгоди охоплює енциклопедичне знання комунікантів (онтологічне: побутове / професійне та аксіологічне: етологічне (етичне / утилітарне) й естетичне), організоване у вигляді концептуальної сітки, побудованої за принципом ієрархії доменів, де одні домени / концепти слугують фоном для профілювання (розуміння) інших доменів / концептів, забезпечуючи концептуалізацію (Р. Ленекер).

Так, у поданому нижче прикладі причиною незгоди є розбіжність в онтологічному досвіді комунікантів (знаннях про відношення між природними й соціальними сутностями). Мовець, висловлення якого ініціює незгоду, здійснює мовленнєву діяльність з опорою на загальне (конвенціональне) знання (за Р. Ленекером), а суб'єкт незгоди – на специфічне (неконвенціональне) знання домену ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТИСНИХ СТОСУНКІВ:

Chief Webber: *Well, actually, Liz, I was gonna give you to Meredith Grey. Liz: Ellis's daughter?*

Chief Webber: *Yes, she's an intern this year. Thought you'd have something to talk about.*

Liz: *Oh, I doubt that. I was Ellis's scrub nurse for 18 years. practically lived with that woman. I didn't meet that daughter once.* (Gray's Anatomy, season 1)

У відповідності до конвенціонального досвіду, Доктор Вебер очікує, що медсестра Ліз, яка 18 років пропрацювала асистентом матері Мередіт, добре її знає й тому їм буде про що поговорити. Висловлюючи незгоду, Ліз спирається на власний специфічний досвід: всупереч очікуванням, вона ніколи не зустрічалась із Мередіт.

У наступному інтеракційному акті незгода виникає через різні аксіологічні орієнтири учасників спілкування (домени ПРОФЕСІЙНА КАР'ЄРА, РОДИННЕ ЖИТТЯ, ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ, ЖИТТЯ У ВЕЛИКОМУ МІСТІ тощо):

Kate [cutting him off]: *I can't believe you want to move back into the city. I thought the reason we left was because we didn't want to raise the kids here?*

Jack: No, this is the center of the universe. If I were living in Roman times, I would live in Rome, where else? Today, America is the Roman Empire and New York is Rome itself. (Family Man)

Для чоловіка Нью-Йорк є, насамперед, центром цивілізації, який приховує безмежні можливості для кар'єрного росту, а для дружини – великі ризики для її сім'ї.

Афективний контекст виявляється в емоційному стані учасників інтеракційного акту незгоди:

Grace: *Bruce, I feel like our relationship is becoming all about sex.*

Bruce: No it's not. Come on, give me a hug.

Grace: *No, Bruce. Come on.* [She breaks away and sees the computer is on] (Bruce Almighty)

Афективний стан Грейс, вербалізований предикатом *feel*, не збігається з афективним станом Бруса: на відміну від Бруса, Грейс не влаштовує розвиток їхніх стосунків. Відтак незгода тут є продуктом розбіжності в емоційних почуттях, пов'язаних із ситуацією, яку вони переживають (розчарування/невдоволеність – задоволеність), а не з розбіжністю енциклопедичних знань.

Перцептивний контекст уключає всі сенсорно сприймані чинники, що впливають на втілення й інтерпретацію незгоди, стаючи частиною психічного контексту.

Ross: *It tastes like feet!*

Joey: I like it.

Ross: *Are you kidding?*

Joey: What's not to like? Custard? Good. Jam? Good. Meat? Goooooooood. (Friends, season 6)

Причина незгоди тут коріниться в різних смакових відчуттях комунікантів. Для Джо, який відрізняється від усіх його друзів тим,

що багато їсть та не завжди вдумується у складові того, що він з'їдає, поєднання в пирозі гірчиці, джему та м'яса є цілком нормальним, а для гурмана Росса – неприйнятним.

Волітивний контекст узгоджуються з мотивами і бажаннями учасників інтеракційного акту незгоди:

Chandler: *Yeah well, too bad we're gonna have to return them.*

Monica: *Honey, I'm not returning them. Okay? I mean I-I know they cost a lot, but I'm going to wear them all the time. You'll see. Besides, I love the compliments. I mean, have you ever had something so beautiful everyone wanted it?*

Chandler: *I have you.*

Monica: *Nice try; I'm keeping the boots.* (Friends, season 8, Episode 10)

Так, причиною незгоди в цьому акті є небажання Моніки адекватно реагувати на ситуацію: вона добре розуміє, що ціна на чоботи завелика і вони не можуть собі дозволити такі дорогі покупки, але її бажання їх мати блокує раціональне мислення.

Усі ці чинники діють симультанно в кожному інтеракційному акті незгоди, проте в кожному конкретному випадку у фокус уваги висувається певний чинник, який спричиняє найбільш суттєвий вплив на висловлення та інтерпретацію незгоди.

Четвертий етап передбачає аналіз інструментальних стратегій незгоди. Виходячи з розуміння мовленнєвого впливу в термінах інструментальної стратегії як когнітивно-комунікативного утворення, услід за А.П. Мартинюк, вважаємо, що критерії розмежування способів мовленнєвого впливу (раціональної та емоційної аргументації) слід пов'язувати з різними *психічними субстратами* (М.В. Нікітін), тобто сферами психіки людини, на які вони орієнтовані.

Психічним субстратом доведення / раціональної аргументації є психічна сфера, що корелює з раціональною оцінкою і провокує інференції, які зводяться до каузально пов'язаних пропозицій. *Пропозицію* розуміємо як абстрактну схему в термінах актантів, що репрезентують предметні сутності, і предикатів, що репрезентують властивості сутностей або відношення між ними (М.В. Нікітін). Пропозиції, пов'язані *каузальним зв'язком*, перебувають у причинно-наслідковій залежності і, відповідно, відображають антецедентний (попередній) і консеквентний (термінальний) стан актантів (В.С. Храковський). Наприклад:

House: *We have an epidemic!* [Cuddy stops from going out the door and turns to House.]

Cuddy: [slowly] *Two sick babies is very sad, but it doesn't prove an epidemic.* [She leaves. House is left alone in her office.] (House M.D., Season 1, Episode 4)

Доктор Хауз висловлює припущення, що в лікарні почалася епідемія. Головний лікар, доктор Кадді, не погоджується з такою оцінкою ситуації й наводить аргумент на підтримку своєї точки зору. Для цього вона використовує складносурядне речення, побудоване на причинно-наслідковому смисловому зв'язку. Інформація, що міститься у двох предикаціях речення, зводиться до каузально пов'язаних пропозицій: антецедентної [Оскільки захворіло лише двоє дітей] і консеквентної [В лікарні немає епідемії].

Психічним субстратом переконування є сфера відчуттів і емоційних переживань, що корелює з емоційною оцінкою й реалізується за відсутності каузальності. Наприклад:

Phoebe: *All right, prude... Look, Monica and Chandler really love this house. You are not gonna talk them into staying here.*

Joey: *Hey, hey... I can convince people to do anything, you know.* (Friends, Season 10, Episode 14)

Джо лише декларує свою спроможність переконати друзів не переїздити в інше помешкання, не підкріплюючи цю декларацію ніякими раціональними аргументами. Отже, його консеквентній пропозиції [Я можу переконати друзів] бракує пропозиції антецедентної, яка б і відобразила причину такого твердження.

П'ятий етап представляє аналіз *невербальних комунікативних ходів незгоди*, які ми поділяємо на кінесичні, просодичні та проксемічні (Л.В. Солошук).

Шостий етап полягає в застосуванні *кількісного аналізу* для отримання кількісних гендерних співвідношень реалізації стратегії незгоди в усній англomовній неофіційній комунікації, змодельованій в англomовному кінодискурсі. Дані кількісного аналізу верифікуються статистичними формулами (Б.М. Головін).

У третьому розділі “Гендерна специфіка втілення стратегії незгоди в конфліктних інтеракціях” подається опис впливу екстралінгвальних чинників на втілення стратегії незгоди в конфліктних інтеракційних актах, а також дані кількісного аналізу, верифікованого статистичними формулами.

Конфліктний інтеракційний акт незгоди є взаємодією, учасники якої свідомо або несвідомо виходять із несумісності інтересів, а отже, і мотивів, і цілей своєї діяльності, як комунікативної, так і ширше – соціальної, що приводить до ворожого ставлення один до одного.

У конфліктних інтеракційних актах емотеми незгоди переважно виражені: 1) вигуками: *Uhhh!!!*; 2) конвенціоналізованими засобами: заперечно-декларативними або заперечно-оцінними реченнями: *I don't believe this! / That's crazy!*; риторичними запитаннями: *Are you crazy?! / What are you talking about?! / What is this really about?!*; запитаннями-перепитуваннями: *What? / Really?! / Why?!*; стверджувально-оцінними реченнями: *You are an insufferable... arrogant... man!*; 3) контекстуалізованими засобами, структурно залежними від ініціального висловлення: *Phoebe, you can't force kids to be friends. – Sure you can! Mr. Bryce I assure you that I'm working hard on Katie's case – No you're not!*. У переважній більшості в конфліктних актах висловлення незгоди мають окличну форму.

Згідно з результатами якісного й кількісного аналізу формальних чинників реалізації стратегії незгоди жінки виявляють більшу агресивність комунікативної поведінки: жінка частіше стає суб'єктом незгоди, перебиває, що не узгоджується з гендерними лінгвокультурними очікуваннями.

Щодо ролі параметрів екстралінгвального контексту, комуніканти-чоловіки, як і комуніканти-жінки, виражають незгоду переважно через розходження у структурах енциклопедичного знання. Як для чоловіків, так і для жінок вагомішими виявляються аксіологічні орієнтири, а не онтологічний досвід. При цьому у жінок розбіжність між впливом аксіологічних та онтологічних чинників є значно більшою. До того ж жінки, на відміну від чоловіків, спираються не лише на етологічні, а й на естетичні аксіологічні орієнтири. Наприклад:

[Pete and Debbie are driving home.]

Debbie: *I like Lady Gaga.*

Pete: *Oh, god, of course you do.*

Debbie: *What?*

Pete: *Shallow dance music.*

Debbie: *It's not! It's fun, and it's about release and sex and power.*
(This is 40)

Причиною незгоди стає різниця в енциклопедичному досвіді, що визначає естетичні орієнтири комунікантів (“красиве – огидне”) й відтак зумовлює різну оцінку творчості Леді Гага. Ця незгода є лише одним із виявів конфліктності стосунків комунікантів, їх невдоволеності один одним та розвитком подій. Про конфліктність свідчить спадно-висхідна інтонація, підвищений тон голосу та невербальна поведінка Деббі: динамічність міміки, розширені очі, складки на лобі, зведення брів до перенісся та погрозливе кивання головою.

У комунікативній поведінці жінок більш значну роль відіграє афективний чинник. Щодо перцептивного та волітивного параметрів, вони не є гендерно релевантними.

При висловленні незгоди у конфліктних інтеракційних актах жінки частіше виражають свої емоції через звернення до невербальних засобів спілкування. Більш поширеними є кінесичні засоби (контрастна – статична / динамічна – міміка, жестикуляція та контакт очима).

У четвертому розділі “Гендерна специфіка втілення стратегії незгоди в неконфліктних інтеракціях” подається результат аналізу втілення стратегії незгоди у неконфліктних інтеракційних актах та дані кількісного аналізу, верифіковані статистичними формулами.

Неконфліктний інтеракційний акт незгоди є взаємодією, учасники якої свідомо або несвідомо виходять із сумісності інтересів, а отже, і мотивів, і цілей своєї діяльності, як комунікативної, так і ширше – соціальної, що зумовлює приязне ставлення один до одного.

Емотеми незгоди в неконфліктних актах переважно виражені тими типами вербальних засобів, що й у конфліктних актах: 1) вигуками: *Hey, hey... / Whoo-weh hey weh-hey whoo hey!!*; 2) конвенціоналізованими засобами: заперечно-декларативними або заперечно-оцінними реченнями: *I don't believe this. / I can't do that! / No!! You can't!! / That's crazy! / It's just not the right time*; риторичними запитаннями: *What are you talking about? / What are you doing?*; запитаннями-перепитуваннями: *What? / You think so?*; стверджувальними реченнями: *You have got to be kidding me*; 3) контекстуалізованими засобами, структурно залежними від ініціального висловлення: *But you can't prove that she was involuntarily restrained. – Oh, yes, I can. / My best friend is ruining his life. – No, he's ruining yours.*

Результати якісного й кількісного аналізу формальних чинників реалізації стратегії незгоди в неконфліктних інтеракційних актах свідчать, що комуніканти-жінки та комуніканти-чоловіки демонструють комунікативну поведінку, яка більшою мірою відповідає лінгвокультурним стереотипним очікуванням, аніж комунікативна поведінка статей в конфліктних актах (суб'єктом незгоди частіше стає чоловік, жінки є більш вербально-активними, а чоловіки лаконічними, чоловіки частіше вдаються до перебивання).

Дані щодо ролі параметрів екстралінгвального контексту свідчать, що незгода здебільшого виникає через різницю в енциклопедичному знанні комунікантів. Значною мірою на вираження незгоди жінками у неконфліктних інтеракціях впливає волітивий чинник. Афективні

та перцептивні чинники стають причиною вираження незгоди у нечисленній кількості інтеракційних актів.

Як і в конфліктних інтеракціях, чоловіки частіше, ніж жінки, вдаються до раціональної аргументації, хоча в неконфліктних інтеракціях жінки намагаються бути більш раціональними.

Найбільш поширеними невербальними компонентами комунікації, окрім, звісно, інтонації, яка є невід'ємною умовою актуалізації висловлення незгоди, у неконфліктних інтеракціях, як і в конфліктних, є кінесичні засоби невербальної комунікації. Проксемічні засоби набувають статусу самостійних комунікативних ходів. Наприклад:

Ross: *What can I do? One person wants to break-up, you break-up.*

Chandler: *Hey, no way! Come on, this is you guys, call her and work it out.*

Ross: *Oh come on, we just had this huge fight, all right, don't I have to wait a while?*

Chandler: *Hey, this isn't like swimming after you eat, pick up the phone!!*

[Ross goes to call her] (Friends, Season 3, Episode 15)

Останній невербальний хід є проявом згоди Росса з його другом. Він змінює свою точку зору й вирішує вчинити так, як йому радить друг. Росс збільшує дистанцію між собою та співрозмовником, покидаючи зону комунікації для того, щоб зателефонувати своїй дівчині і помиритися з нею.

На відміну від конфліктної інтеракції, де невербаліка частіше слугує вираженню ворожого ставлення комунікантів один до одного, в неконфліктній інтеракції невербальні засоби комунікації надають вербальному висловленню різноманітного емоційного забарвлення (жарт, байдужість, гнів, симпатія тощо).

ВИСНОВКИ

У контексті інтеракційної моделі комунікації усна англomовна неофіційна комунікація тлумачиться як колективна ситуативно прив'язана інтерактивна комунікативно-когнітивна діяльність, змістом якої є конструювання учасниками спільних смислів з урахуванням як вербальних, так і невербальних, як інтенціональних, так і неінтенціональних комунікативних дій. Комунікативна мета стратегії незгоди полягає у висловленні відмінності думки стосовно певної сутності, властивості / дії чи ситуації на основі спільного суспільного досвіду й індивідуальних потреб.

Щодо формальних чинників реалізації стратегії незгоди в конфліктних та неконфліктних інтеракційних актах, як комуніканти-жінки, так

і комуніканти-чоловіки лише частково демонструють комунікативну поведінку, яка відповідає гендерним стереотипним соціокультурним очікуванням. При цьому більша відповідність простежується в неконфліктній інтеракції. У конфліктній інтеракції гендерні розбіжності переважно нівелюються. Нівелювання гендерних розбіжностей у конфліктній інтеракції пояснюється конфліктністю ситуації, де послаблюються всі соціальні обмеження, а отже, й дія соціокультурних приписів, що позначається на посиленні конфронтаційності комунікативної поведінки обох статей.

Щодо змістових чинників, більшою мірою на реалізацію стратегії незгоди як комунікантами-жінками, так і комунікантами-чоловіками впливає когнітивний чинник (розходження в енциклопедичному знанні). Разом з тим, у комунікативній поведінці жінок в цілому більш значну роль відіграє афективний, а в неконфліктних ситуаціях і волітивний чинник. Вплив перцептивного досвіду не є гендерно значущим.

Як у конфліктних, так і в неконфліктних інтеракціях чоловіки частіше, ніж жінки вдаються до раціональної аргументації, хоча в неконфліктних інтеракціях жінки намагаються бути більш раціональними.

При висловленні незгоди як у конфліктних, так і неконфліктних інтеракційних актах комуніканти-жінки частіше виражають свої емоції через звернення до невербальних засобів спілкування (кінесичних, просодичних та проксемічних), більш поширеними серед яких є кінесичні засоби.

Отримані результати узгоджуються з результатами інших дослідників, які пов'язують вищу емоційність комунікативної поведінки жінок із нижчим рівнем комунікативного самоконтролю, а також констатують стриманість чоловічої комунікативної поведінки стосовно жіночої емоційності в комунікації.

Перспективи дослідження вбачаємо в застосуванні розробленої методики аналізу для вивчення реалізації стратегії незгоди в англomовній офіційній комунікації, опису впливу екстралінгвальних контекстуальних чинників та гендерного чинника на реалізацію стратегії незгоди в офіційній комунікації та в порівнянні отриманих результатів із даними здійсненого аналізу реалізації стратегії незгоди в усній англomовній неофіційній комунікації.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

1. РибакOVA О.В. Вплив параметрів комунікативної ситуації на реалізацію стратегії незгоди (на матеріалі англomовного кінодискурсу) /

- О.В. Рибаківа // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер.: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків, 2012. – № 1022. – Вип. 71. – С. 95–99.
2. Рибаківа О.В. Контекстуальні параметри комунікативного акту незгоди (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / Рибаківа О.В. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – №18(267). – С. 91–96.
 3. Рибаківа О.В. Реалізація комунікативної стратегії незгоди в гендерно гетерогенних обмінах в неконфліктних ситуаціях комунікації (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / О.В. Рибаківа // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наукових праць. – Чернівці, 2013. – Вип. 667. – Германська філологія. – С. 199–207.
 4. Рибаківа О.В. Гендерні особливості аргументації у втіленні дискурсивної стратегії незгоди (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / О.В. Рибаківа // *Studia methodologica*. – Вип. 38. – Тернопіль, 2014. – С. 202–207.
 5. Рибаківа О.В. Роль невербальних засобів комунікації у втіленні стратегії незгоди в конфліктних комунікативних актах (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / О.В. Рибаківа // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер.: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків, 2015. – Вип. 81. – С. 134–138.
 6. Рибаківа О.В. Вплив екстралінгвального контексту на вербальне та невербальне втілення висловлень незгоди (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / О.В. Рибаківа // *Science and education a new dimension: Philology*. – I(3). – Issue 13. – Будапешт, 2013. – С. 147–151.
 7. Рибаківа О.В. Вербальное и невербальное воплощение коммуникативной стратегии несогласия в конфликтных и неконфликтных ситуациях (на материале англоязычного дискурса) / О.В. Рибаківа // *Проблемы лингвистики и лингводидактики: международный сб. науч. ст.* – Вып. II. – [под ред. С.А. Моисеевой, Л.Г. Петровой]. – Белгород, 2014. – С. 206–211.
 8. Рыбакова Е.В. Реализация стратегии несогласия в гендерно гетерогенном бытовом общении / Е.В. Рыбакова // *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: XII наук. конф. з міжн. участю, 01 лютого 2013 р.: тези доповіді.* – Харків, 2013. – С. 263–265.
 9. Рыбакова Е.В. Влияние ситуативного контекста на реализацию коммуникативной стратегии несогласия / Е.В. Рыбакова // *Сучасні*

лінгвістичні парадигми: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 14 березня 2013 р.: тези доповіді. – Горлівка, 2013. – С. 113–116.

10. Рыбакова Е.В. Реализация коммуникативной стратегии несогласия в конфликтных и неконфликтных ситуациях / Е.В. Рыбакова // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: XIII наук. конф. з міжн. участю, 07 лютого 2014 р.: тези доповіді. – Харків, 2014. – С. 76–78.
11. Рыбакова О.В. Невербальні засоби реалізації стратегії незгоди в конфліктних комунікативних актах (на матеріалі англomовного кінодискурсу) / О.В. Рыбакова // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. 2016-й рік англійської мови: XV наук. конф. з міжн. участю, 05 лютого 2016 р.: тези доповіді. – Харків, 2016. – С. 169–170.

АНОТАЦІЯ

Рыбакова О.В. Федерна специфіка втілення стратегії незгоди в усній англomовній неофіційній комунікації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – Харків, 2016.

У дисертації незгода визначається як комунікативна стратегія, комунікативний намір якої полягає у висловленні відмінності думки стосовно певної сутності, властивості / дії чи ситуації. Специфіка вербального та невербального втілення комунікативного наміру незгоди визначається чинниками лінгвального та екстралінгвального (когнітивного, афективного, перцептивного й волітивного) контексту інтеракційного акту.

Доведено, що в конфліктних інтеракційних актах комунікативна стратегія незгоди по-різному реалізується комунікантами жіночої та чоловічої статі, що зумовлюється гендерними стереотипами, які орієнтують чоловіка й жінку на різні моделі комунікативної поведінки. У неконфліктних інтеракційних актах має місце нівелювання гендерних розбіжностей.

Ключові слова: гендерний стереотип, інтеракційний акт, комунікативна стратегія, контекст (когнітивний, афективний, перцептивний, волітивний), неофіційна комунікація.

АННОТАЦИЯ

Рыбакова Е.В. Гендерная специфика реализации стратегии несогласия в устной англоязычной неофициальной коммуникации. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина. – Харьков, 2016.

В диссертации на основе когнитивно-коммуникативного подхода осуществлен анализ реализации стратегии несогласия в устной англоязычной неофициальной коммуникации, смоделированной в англоязычном кинодискурсе. Коммуникативная интенция несогласия состоит в выражении точки зрения, противоположной точке зрения собеседника, и конструируется на основе операции оценивания определенной сущности, действия или ситуации. Оценивание происходит на основе общего социального опыта и собственных потребностей.

Установлено, что стратегия несогласия реализуется в конфликтных и неконфликтных интеракциях. В конфликтных интеракциях коммуниканты враждебно настроены по отношению друг к другу; в неконфликтных интеракциях они могут находиться в дружественных отношениях.

Большее соответствие гендерным стереотипным социокультурным ожиданиям наблюдается в неконфликтных интеракциях. В конфликтных интеракциях гендерные различия в основном нивелируются. Этот факт объясняется ослаблением всех социальных ограничений, а значит и действия социокультурных предписаний, что сказывается на усилении конфронтационного коммуникативного поведения как коммуникантов-мужчин, так и коммуникантов-женщин.

Стратегия несогласия осуществляется на основе двух инструментальных стратегий устной англоязычной неофициальной коммуникации – эмоциональной и рациональной аргументации. Единицами лингвистического анализа эмоциональной и рациональной аргументации являются эмотемы и аргументемы. Эмотемы являются высказываниями, представляющими точку зрения субъекта несогласия без рациональных доказательств. Аргументемы включают высказывания, предоставляющие рациональные доказательства в подтверждение высказываемой точки зрения.

Доказано, что женщины используют эмоциональную аргументацию чаще мужчин как при конфликтных, так и при неконфликтных отношениях между коммуникантами.

Реализация стратегии несогласия происходит под воздействием экстралингвистического контекста интеракционных актов несогласия:

физического (перцептивного) и психического (когнитивного (онтологического и аксиологического), аффективного, волеизъявительного). Параметры перцептивного контекста могут влиять на интерпретацию, только становясь частью психического контекста, то есть когнитивного, аффективного, перцептивного, волеизъявительного опыта интерпретатора, который он приобретает как в процессе социализации, так и в момент интерпретации.

Установлено, что в большей степени на реализацию стратегии несогласия как коммуникантами-женщинами, так и коммуникантами-мужчинами влияет когнитивный фактор (различия в энциклопедическом знании), причем весомее оказываются аксиологические ориентиры, а не онтологический опыт. Вместе с тем, в коммуникативном поведении женщин в целом значительную роль играет аффективный фактор в конфликтных интеракционных актах, а в неконфликтных интеракционных актах – и фактор волеизъявления. Влияние перцептивного фактора не является гендерно значимым.

Ключевые слова: гендерный стереотип, интеракционный акт, коммуникативная стратегия, контекст (когнитивный, аффективный, перцептивный, волеизъявительный), неофициальная коммуникация.

ABSTRACT

Rybakova O.V. Gender specifics of the communicative strategy of disagreement in English non-official communication. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, specialty 10.02.04 – Germanic Languages. – V.N. Karazin Kharkiv National University. – Kharkiv, 2016.

The paper is a cognitive-communicative study of disagreement as a communicative strategy aimed at expressing an opinion on some entity, property, action or situation, which contradicts the opinion of the interlocutor. Implementation of disagreement (verbal and non-verbal) is governed by the lingual and extra-lingual (cognitive, affective, perceptive and volitional) context of the interactive act.

The study proves that in the non-conflict interactive acts male and female communicants demonstrate specificity in implementation of disagreement which is consistent with gender stereotypes: as part of cognitive context gender stereotypes prompt different patterns of male and female communicative behaviour. In the conflict interactive acts gender differences in implementation of disagreement tend to be neutralised.

Keywords: communicative strategy, context (cognitive, affective, perceptive, volitional), gender stereotype, informal communication, interactive act.

Підписано до друку 02.09.2016.
Формат 60 x 90/16. Друк ризографічний.
Гарнітура Times New Roman.
Зам. 1808/2016. Ум. вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Ціна договірна.

Надруковано ФОП Сверделов М.О.
м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 24, корп. А, кв. 33.
Свідоцтво про державну реєстрацію ВОО № 971661 від 13.12.2005.